

Kritiek, commentaar, beschouwing

Kees de Glopper

Over eindtermen en basisvorming

Op het advies over de eindtermen Nederlands van de commissie Ten Brinke is door velen kritisch gereageerd. Op het lamentabele taalgebruik van de commissie is, niet zonder reden, door Van Peer (1989) gewezen. Belangrijker dan het taalgebruik is echter de inhoud van het Eindtermenadvies. Ook op die inhoud is van verschillende kanten forse kritiek gekomen. In sommige reacties worden de haalbaarheid en de legitimiteit van de taak van de commissie in twijfel getrokken. Zo stellen de leden van de Taakgroep Extern Beleid van Levende Talen (Groeneweg e.a., 1989) dat de commissie overvraagd is. Volgens het VON-bestuur (Van Goch, 1989) draagt de formulering van eindtermen op twee niveau's bij aan -ongewenste- selectie; bovendien tast de invoering van eindtermen de vrijheid van inrichting van het moedertaalonderwijs aan. Wat dit laatste betreft valt Sturm (1989) het VON-bestuur bij. In andere kritische reacties op het Eindtermenadvies Nederlands wordt de opdracht van de commissie voor lief genomen. Deze reacties richten zich dan op de inhoudelijke keuzen die door de commissie gemaakt zijn en op de door haar geleverde argumentatie. Door Groeneweg e.a. (1989) zijn in dit verband behartenswaardige dingen gezegd, bij voorbeeld over de interne consistentie van het Advies. Daaraan heb ik weinig toe te voegen. Ik zal me in dit commentaar daarom beperken tot de haalbaarheid en legitimiteit van het commissiewerk.

Overvraagd is de commissie naar mijn mening niet, al had zij, dat moet toegegeven worden, een uiterst lastige taak. Door haar (voor zover zichtbaar: willekeurige) manier van werken heeft de commissie het zichzelf wellicht moeilijker gemaakt dan nodig was en is het eindproduct van minder kaliber dan het onderwijs Nederlands toekomt. Als aan de keuze van de eindtermen een duidelijke beschrijving van het leerstofdomein van het vak Nederlands ten grondslag had gelegen, was zichtbaar geweest *waaruit* de commissie eindtermen had gekozen. (Het ontbreken van een gezaghebbende beschrijving had de commissie niet hoeven weerhouden van een eigen poging tot verkaveling van het vakgebied. Het boekje over Basisvorming van Gert Rijlaarsdam laat zien hoe een domeinbeschrijving voor het vak Nederlands eruit zou *kunnen* zien.) Als de argumenten voor selectie uit het domein vervolgens helder waren geweest, was duidelijk geworden *waarom* de commissie de voorgestelde eindtermen gekozen heeft *en niet andere*. Een uitvoeriger verantwoording van de argumentatie, in het Advies zelf of in andere algemeen toegankelijke stukken, zou niet misstaan hebben.

Het gebrek aan argumentatie was mij al opgevallen op tijdens de schriftelijke raadpleging van de vak- en velddeskundigen door de commissie. Ik heb mijzelf toentertijd van commentaar onthouden; aan de commissie heb ik laten weten dat het mij weinig zinvol en buitengewoon moeilijk leek om zonder kennis van het hoe en waarom

van de gemaakte keuzen te reageren op een losse lijst van eindtermen. De situatie nu is helaas niet veel anders.

De vrijheid van de inrichting van het onderwijs zou aangetast worden door de invoering van eindtermen. Daargelaten of deze interpretatie juist is (het betreffende grondwetsartikel over de vrijheid van inrichting van het onderwijs wordt immers te pas, maar vooral ook te onpas van stal gehaald), de vraag waar het om gaat is of men de invoering van eindtermen met een bepaalde, gezaghebbende status wel of niet wenselijk acht. Er zijn in principe twee posities denkbaar.

Eén: de overheid stelt bij wet eindtermen vast en legt aan het onderwijs de taak op om deze binnen een bepaald tijdbestek bij bepaalde groepen leerlingen te realiseren. Daarmee stelt de overheid onmiskenbaar beperkingen aan de vrijheid van de inrichting van het onderwijs. Dat is een nadeel. Maar er staat een groot potentieel voordeel tegenover: alle leerlingen bereiken doelstellingen die algemeen van groot belang geacht worden.

Twéé: eindtermen worden in opdracht van de overheid vastgesteld en aan het onderwijs ten voorbeeld gesteld. Aan de scholen wordt overgelaten in hoeverre zij de eindtermen nastreven en op welke wijze zij deze eindtermen toetsen. Dat is een voordeel. Maar daar staat een belangrijk nadeel tegenover. Gebrek aan eenheid in het nastreven en toetsen van de eindtermen verscherpt de selectie in het onderwijs en komt de verhoging van het kennispeil van de schoolbevolking niet ten goede.

Iedereen heeft de vrijheid om één van beide alternatieven te kiezen. Tegelijkertijd klagen over de aantasting van de vrijheid van inrichting van het onderwijs en over ongewenste en onrechtvaardige selectie in het onderwijs mag ook, maar is niet geloofwaardig.

Bibliografie

- Goch, M. van. Commentaar van het VON-bestuur. *Moer*, 1989, 1/2, p.25-26.
- Groeneweg, W., T. Hendrix, R. Klein, R. Liebrand, R. Oostdam & T. Weijers. Het advies eindtermen Nederlands - de eerste schreden op een goede weg. Een kritische beschouwing. *Levende Talen*, 441, (1989), p.323-332.
- Peer, W. van. Uiterlijk behang en hedendaags fetisjisme. *Moer*, 1989, 1/2, p.53-60.
- Sturm, J. Moedertaalonderwijs en (de invoering van) basisvorming: hoe staat het met de vrijheid van richting en inrichting? *Spiegel*, 1989, 7, 1, p.87-96.